

Tartu Riiklik Ülikool

Tartu Riikliku Ülikooli
MAJANDUSTEADUSKONNA
ÜTÜ XXVII KONVERENTSI
ETTEKANNETE TEESID

20. - 21. aprill 1972

ТЕЗИСЫ ДОКЛАДОВ
XXVII конференции СНО экономического
факультета ТГУ

20 - 21 апреля 1972 г.

Tartu 1972

T33N
T247

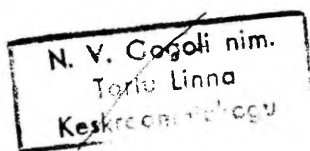
Tartu Riiklik Ülikool

T a r t u R i i k l i k u Ü l i k o o l i
M A J A N D U S T E A D U S K O N N A
Ü T Ü X X V I I K O N V E R E N T S I
ETTEKANNETE TEESID

20. - 21. aprill 1972

ТЕЗИСЫ ДОКЛАДОВ
XXII конференции СНО экономического
факультета ТГУ
20 - 21 апреля 1972 г.

T a r t u 1 9 7 2

MAJANDUSKÜBERNEETIKA

1. Нечаева Т.В. Модели коллективных решений в условиях неполной информации 7
2. Пээдимаа В. К проблеме оптимизации отрасли в системе межотраслевого баланса 8
3. Баркалов Н.Б. Некоторые свойства агрегированной динамической модели с запаздыванием 10
4. Бубелис В. Некоторые вопросы дележа прибыли при кооперировании производства 12
5. Горелов П. О некоторых вопросах, связанных с проектированием АСУ на швейных предприятиях . . 14
6. Паас Т. Оптимальное размещение сельскохозяйственных культур 15
7. Валгма М. О некоторых неуправляемых факторах при планировании хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий 17
8. Пиккпыльд К. Об оценке результатов хозяйственной деятельности совхозов при помощи статистического моделирования 19
9. Тоодессон А. Критерии оптимальности при планировании состава тракторного парка хозяйства . . . 21

RAHANDUS JA KREDIIT

1. Kallas, S. Teaduslik-tehniline progress ja tehnokraatia osa kapitalistlikus majanduses 25
2. Иванов Г. Финансирование технического прогресса на предприятии 29
3. Laak, T. Inglismaa Euroopa Majandusühendusega liitumise majanduslik aspekt 30
4. Koppel, L. Tootmisprogrammi ajalise jaotamise mudel 33

5. Malm, U. Tootmisfunktsioon ettevõtte käibe- vahendite koguvajaduse määramiseks	36
6. Veetõusme, A. Omahinna kujunemine Tartu Konser- vitehasas	38
7. Aasoja, M. Kehtiva maksude süsteemi kriitiline analüüs	40
8. Heinsoo, R. Haridusökonoomika probleeme Paide rajoonis seoses üleminekuga üldisele keskkharidu- sele	42
9. Романова Г. Экономические проблемы перспективного планирования потребности в специалистах с высшим образованием	45

KAUBANDUSE ORGANISEERIMINE JA KAUBATUNDMINE

1. Neumann V. Ajakiri "Советское торговля" kaupluste juhtimisest	51
2. Tiik, T. Tööstuskaupade müük Tartu linna toidu- kaupade kauplustes	53
3. Sirge, M. ja Kikkas, T. Raadiokaupade müügi or- ganiseerimine Tartu linnas	55
4. Reha, M. Ajakiri "Торговля за рубежом" kaubaautomaatidest	57
5. Laine, T. Tööstuskaupade kaupluste lahtioleku ajad ja ostjate voolavus	59
6. Martoja, Ü. Kaubanduslik reklaam ja selle kasu- tamine Tartu Tarbijate Kooperatiivis	61

MAJANDUSKÜBERNEETIKA

МОДЕЛИ КОЛЛЕКТИВНЫХ РЕШЕНИЙ В УСЛОВИЯХ НЕПОЛНОЙ ИНФОРМАЦИИ

Т.В. Н е ч а е в а

студентка У курса экономического факультета
Московского госуниверситета

руководитель - доктор технических наук Д.Б.Ю д и н

1. Возрастание роли децентрализованного управления на современном этапе развития народного хозяйства.

2. Источники неполноты информации в экономических задачах.

3. Основные виды моделей децентрализованного управления.

4. Особенности моделей коллективных решений в условиях неполной информации:

- а) общая постановка,
- б) понятие информационной структуры,
- в) понятие решающего правила в моделях коллективных решений.

5. Основные проблемы, возникающие при исследовании моделей коллективных решений в условиях неполной информации.

6. Общая постановка задачи многоэтапного стохастического программирования и решающие правила в таких задачах.

7. Возможность сведения некоторых моделей коллективных решений в условиях неполной информации к постановкам в терминах многоэтапных задач стохастического программирования.

К ПРОБЛЕМЕ ОПТИМИЗАЦИИ ОТРАСЛИ В СИСТЕМЕ МЕХОТРАСЛЕВОГО БАЛАНСА

В. П а з д н а а

студент IV курса экономического факульте-
та Тартуского госуниверситета

руководитель - ст.препод. А.О т с а р

1. Видное место на современном этапе развития управле-
ния экономикой занимают экономико-математические методы. Цель
этих методов - наиболее точное определение экономической ин-
формации в системе управления.

2. Оптимизация плановых вариантов должна осуществляться
на всех уровнях планирования. За последнее время сделаны
первые шаги в исследовании оптимального планирования отрасли.

3. Оптимальное планирование отрасли можно разделить на
две части:

- а) оптимальное текущее отраслевое планирование;
- б) оптимальное перспективное отраслевое планирование.

4. Одной из главных задач оптимального отраслевого пла-
нирования является увязка локальных и глобальных критериев
(показателей эффективности).

5. С развитием межотраслевого баланса в СССР возникает
проблема использования этого метода и для оптимизации отрас-
левых планов.

6. Принципиально возможно нахождение допустимого плана для отрасли ("чистой") из основной формулы межотраслевого баланса:

$$X = AX + Y \quad (I)$$

Но этот план еще не оптимальный.

7. Чтобы в систему межотраслевого баланса ввести оптимальные блоки (отрасли), можно пользоваться итеративным методом. Для этого понадобятся и частные материальные балансы (например, топливно-энергетический баланс, баланс стеновых материалов и др.).

8. Итеративный метод оптимизации даст оптимальный план необходимой точности обычно через 4-5 операций. Но этот процесс характеризуется большим объемом вычислительных работ.

9. При использовании итеративного метода возникает проблема выбора блоков (отраслей) для оптимизации. От этого порядка, по существу, зависят все планы для отраслей.

10. На данный момент практически вычислены оптимальные планы для топливно-энергетических отраслей, а также для нескольких видов строительных материалов и пластмасс.

II. Возникновение оптимального отраслевого планирования направляет теоретические исследования на создание автоматизированных систем управления отраслью (АСУО).

НЕКОТОРЫЕ СВОЙСТВА АГРЕГИРОВАННОЙ ДИНАМИЧЕСКОЙ МОДЕЛИ С ЗАПАЗДЫВАНИЕМ

Н.Б.Баркалов

студент У курса экономического факультета
Московского госуниверситета .

руководитель - канд.эконом.наук Б.Л.Веркуев

Одним из требований, диктуемых современной организацией производства, является возрастание отрезка времени между началом и завершением той или иной работы. Это обстоятельство порождает фактор запаздывания производственного эффекта, в узком смысле - наличие лага капитальных вложений. Без учета лага капитальных вложений в экономико-математических моделях невозможно достичь удовлетворительного описания действительности, прежде всего при моделировании на народнохозяйственном уровне.

В настоящее время существует сравнительно мало работ, посвященных учету фактора запаздывания в макроэкономических производственных моделях. В докладе рассматривается динамическая производственная модель, представляющая собой обобщение известной модели Р.М.Солоу. Предполагается произвольное распределение лагов капитальных вложений во времени, введены дополнительная гипотеза о наличии научно-технического прогресса, нейтрального в смысле Р.Ф.Харрода, и дополнительные ограничения на изменение народнохозяйственной нормы накопления.

В докладе подробно описывается модель и доказываются

основные математические свойства ее допустимых траекторий, в том числе свойство устойчивости. Обсуждаются вопросы достижимости из определенных начальных условий заданных конечных положений, ставится и решается задача оптимального быстрого действия. Отдельно изучается случай материализованного технического прогресса.

Полученные общие результаты применяются к модели с одним фиксированным запаздыванием И.Р.Щеголева (I). Для этой модели рассматривается также задача стабилизации траекторий в заданных конечных положениях, доказывается конечность периода стабилизации и, следовательно, свойство вполне управляемости для некоторых случаев.

Для модели И.Р.Щеголева ставятся также задачи оптимального экономического роста при критерии максимизации интегрального фонда потребления с учетом дисконтирования в случаях конечного и бесконечного горизонтов планирования. Доказана сходимости целевого интеграла. Выяснены достаточные условия разрешимости и описаны при некоторых предположениях оптимальные траектории этих задач. Результаты получены в форме теорем о магистралях. Доказаны также другие свойства магистральной траектории, ее существование и единственность.

Литература: И. И.Р.Щеголев. Исследование некоторых моделей экономического роста, § 3 в сб. "Кибернетику на службу коммунизму", т.6, "Энергия", М., 1971.

НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ ДЕЛЕЖА ПРИБЫЛИ ПРИ КООПЕРИРОВАНИИ ПРОИЗВОДСТВА

Б. Б у б е л и с

студент У курса экономического факультета
Вильнюсского госуниверситета

Пусть имеется множество родственных предприятий $N = \{1, 2, \dots, n\}$. Каждое предприятие оптимизирует свою производственную программу по прибыли, решая задачу линейного программирования. Предполагается, что ограничения этой задачи для каждого предприятия совместимы.

Предприятия имеют возможность кооперировать производство путем поставок друг другу полуфабрикатов. (Если они могут обмениваться ресурсами, то это учитывается путем введения фиктивных технологических процессов, которые не требуют никаких затрат и суть которых состоит в том, что они называют ресурсы полуфабрикатами).

Если кооперируется подмножество предприятий $K \subseteq N$, то максимальную суммарную прибыль, которую они могут достичь, обозначим через $v(K)$. Предполагается, что $v(N)$ не может быть бесконечно большой.

Доказывается, что кооперативная игра $\langle N, v \rangle$, где $v = v(K)$, всегда имеет непустое \mathcal{C} -ядро, тем самым все предприятия, работая на максимальную суммарную прибыль, могут ее распределить так, что любое K получает не меньше $v(K)$. Доказательство конструктивное и дает возможность непосредственно

построить такой дележ. При этом каждое предприятие получает прибыль, равную стоимости ее ресурсов, которые оцениваются по оценкам, получаемым при решении задачи, двойственной к задаче на максимальную суммарную прибыль всех предприятий.

Если принять цены на поставляемые полуфабрикаты равные оценкам этой же двойственной задачи, то распределение прибыли будет происходить автоматически по мере выполнения плана поставок и никакое подмножество предприятий K (в том числе и отдельное предприятие) не сможет увеличить свою суммарную прибыль нарушая найденный план.

Отмечаются недостатки такого дележа:

- небольшие погрешности при определении коэффициентов задачи могут существенно повлиять на получаемую каждым предприятием прибыль;
- может случиться, что некоторые предприятия не получают прибыли больше, чем они могли бы себе обеспечить без кооперации с остальными, в то же время они вносят существенный вклад в прибыль остальных.

Литература:

1. Теплов Г.В. Теория и практика планирования на промышленном предприятии, "Экономика", М., 1970.
2. Оуен Г. Теория игр, "Мир", М., 1971.
3. Гейл Д. Теория линейных экономических моделей, М., 1963.

О НЕКОТОРЫХ ВОПРОСАХ, СВЯЗАННЫХ С ПРОЕКТИРОВАНИЕМ АСУ
НА ШВЕЙНЫХ ПРЕДПРИЯТИЯХ

И. Горелов

студент У курса экономического факультета
Тартуского госуниверситета

руководитель - канд.эконом.наук А.И.Зотамм

1. Сущность и особенности создания АСУ на швейной фабрике:

- а) характеристика собираемой информации;
- б) механизированная обработка информации, возможности использования ЭВМ и современных информационно-организационных методов;

в) использование получаемых результатов для принятия близких и оптимальных решений по управлению и планированию производством.

2. Об одной из важнейших подзадач - о проблемах, связанных с планированием рационального использования тканей в швейном производстве:

- а) общая характеристика подготовительно-раскройного производства;
- б) оперативное планирование и регулирование хода производства;
- в) оценка структуры тканей по широте;
- г) выбор компановок размера-роста;
- д) нормативный анализ - нормирование расхода материалов;
- е) задача предварительного расчета тканей.

3. О проделанной работе в вышеупомянутом направлении по республике и дальнейшие перспективы:

- а) необходимость учета возможных качественных сдвигов в технологии;
- б) необходимость учета системного подхода в решении текущих задач.

ОПТИМАЛЬНОЕ РАЗМЕЩЕНИЕ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ КУЛЬТУР

Т. П а а с

студентка У курса экономического факультета
Тартуского госуниверситета

руководитель - ст.препод. В. Т а м м

1. В настоящее время определение оптимальной структуры посевных площадей очень актуальное. Особенно важно определить оптимальную структуру посевных площадей в соответствии с потребностями животноводства. Оптимальное сочетание кормовых культур может освободить ресурсы для расширения животноводства, чтобы при данных условиях производства получить максимальное количество чистого дохода.

2. Задача оптимального размещения сельскохозяйственных культур состоит из четырех этапов, так как объем исходной информации слишком большой для одноэтапного решения. Ограничениями являются почвенные разновидности, государственное задание по продаже товарной продукции растениеводства и животноводства, трудовые ресурсы, производственная площадь, кормовые рационы и удобрения.

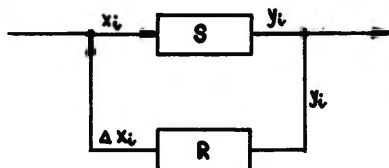
3. Теоретический эффект оптимального размещения сельскохозяйственных культур в хозяйствах Пылъваского района примерно 1,3 мил.руб. Практический эффект составляет примерно 50% теоретического, итого в Пылъваском районе примерно 650 тыс. руб.

Так как оптимальное размещение сельскохозяйственных культур дополнительных капитальных вложений не требует, результат можно считать довольно хорошим.

4. При решении задачи оптимального размещения сельскохозяйственных культур математическими методами, важное значение имеет союз с практиками, так как возникают такие вопросы, которые не возможно описать математическими формулами, например, микроклимат, снежный покров и др.

5. Очень важно исследовать обратную связь между уровнями оптимального размещения сельскохозяйственных культур. Одним уровнем можно считать оптимальное размещение культур между хозяйствами района, другим - оптимальное размещение культур в пределах хозяйства.

Упрощенная схема обратной связи:

x_1 - государственное задание по продаже 1-го вида сельскохозяйственной продукции;

y_1 - чистый доход 1-го вида сельскохозяйственной продукции при оптимальном размещении;

Δx_1 - поправка в государственном задании;

S - регулируемая система;

R - регулятор.

О НЕКОТОРЫХ НЕУПРАВЛЯЕМЫХ ФАКТОРАХ ПРИ ПЛАНИРОВАНИИ
ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ
ПРЕДПРИЯТИЙ

М. В а л г м а

студентка IУ курса экономического факультета
Тартуского госуниверситета

руководитель - ст.препод. В. Т а м м

1. Планирование хозяйственной деятельности - это значит определение величины определенных показателей, характеризующих желаемое состояние предприятия на конец планового периода. Для достижения желаемого состояния в сельском хозяйстве, кроме управляемых факторов, надо считаться и с факторами, не подчиняющимися управлению, однако имеющими большую важность при планировании.

2. При планировании сельскохозяйственной деятельности главными неуправляемыми факторами являются: количество осадков, длительность дождевых периодов, засушливых периодов, повышение почвенных температур весной до уровня, подходящего для начала земельных работ, понижение температуры почв осенью, когда осуществление сельскохозяйственных работ невозможно.

3. Необходимо обратить внимание на промежуток времени, подходящий для полевых работ: рассмотреть промежуток времени, когда озимые культуры перезимуют.

Рассматриваемый промежуток времени следовало бы разделить на периоды (по 5 или 10 дней) и по статистическим дан-

ным составлять для каждого периода динамические ряды (за 10-15 лет), которые характеризовали бы, например, непригодные для сельскохозяйственных работ дни.

4. Динамические ряды должны составляться так, чтобы было указано число таких дождливых дней, когда возможны только определенные виды сельскохозяйственных работ (например, метать стога невозможно, а косить можно). Надо составлять и такие динамические ряды, которые характеризовали бы количество осадков в различные периоды по годам.

5. Далее необходим анализ динамических рядов, нахождение среднего математического ожидания, возможные колебания и вероятности их возникновения, построение тренда.

6. Опираясь на динамические ряды, можно определить функциональную зависимость урожайности от количества осадков и распределения осадков по периодам на растения, а также от температуры почвы, количества и распределения осадков зимой.

7. Особо важно учитывать влияние дождливых периодов при напряженных сельскохозяйственных работах, когда работу надо завершить в определенные агротехнические сроки и вся рабочая сила и сельскохозяйственная техника максимально заняты. В подобных случаях при определении необходимого количества рабочей силы и техники на плановые периоды, надо учитывать и эти неуправляемые факторы.

ОБ ОЦЕНКЕ РЕЗУЛЬТАТОВ ХОЗЯЙСТВЕННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ СОВХОЗОВ
ПРИ ПОМОЩИ СТАТИСТИЧЕСКОГО МОДЕЛИРОВАНИЯ

К. П и к к п ы л ь д

студентка У курса экономического факультета
Тартуского госуниверситета

руководитель - ст.препод. В. Т а м м

1. Традиционные методы оценки хозяйственной деятельности сельскохозяйственных предприятий, в основном, заключаются в сравнении фактически достигнутых результатов со среднерайонными или среднереспубликанскими данными, если допустить, что все хозяйства района или республики работают в одинаковых условиях. Но производственные условия в хозяйствах (совхозах) района различны, в пределах республики - даже существенно различны.

2. Правильнее сравнивать фактические результаты с расчетными или теоретическими, определенными по уравнению регрессии с учетом наиболее важных производственных факторов.

3. Для расчета уравнения множественной регрессии в качестве исходной информации использовались данные по совхозам Эстонской ССР, взятые из годовых отчетов совхозов за 1968-1970 гг.

Результативными признаками были рассмотрены общая прибыль совхозов и прибыль от сельскохозяйственного производства совхозов.

Отбор факторов и уравнение регрессии осуществлялся

на основе корреляционной матрицы. Необходимые расчеты по линейной и нелинейной модели выполнены на ЭВМ "Минск-32".

4. Пример (по данным 1968 года):

$$y = -592,09 + 1,95x_1 + 4,35x_2 + 0,57x_3 + 5,04x_4 + 4,44x_5 ,$$

где

y - прибыль,

x_1 - оценка пашни (в баллах)

x_2 - отношение I = $\frac{\text{расчетная выручка при средних ценах}}{\text{расчетная выручка при ценах равной рентабельности}}$

x_3 - отношение II = $\frac{\text{фактическая выручка от основных продуктов}}{\text{расчетная выручка при средних ценах}}$

x_4 - основные фонды (исключая мелиорационные фонды),

x_5 - фонд заработной платы.

Коэффициент множественной корреляции $R = 0,817$.

КРИТЕРИИ ОПТИМАЛЬНОСТИ ПРИ ПЛАНИРОВАНИИ СОСТАВА ТРАКТОРНОГО ПАРКА ХОЗЯЙСТВА

А. Т о о д е с с о н

студентка IY курса экономического факультета
Тартуского госуниверситета

руководитель - ст.препод. В. Т а м м

1. Прежде, чем приступить к планированию оптимального состава тракторного парка хозяйства, необходимо четко сформулировать цель, выбрать критерий оптимальности.

2. В практике планирования наиболее успешное применение нашли следующие критерии:

а) минимизация затрат на проведение всех работ;

$$\min \left\{ \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m c_{ij} \sum_{k=1}^l x_{ijk} v_{ij} + \sum_{i=1}^n a_i b_i x_i \right\};$$

б) минимизация необходимого количества тракторов в парке:

$$\min \left\{ \max_k \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m x_{ijk} \right\};$$

в) минимизация суммарной стоимости тракторного парка:

$$\min \left\{ \max_k \sum_{i=1}^n \sum_{j=1}^m x_{ijk} p_i \right\}.$$

В приведенных функционалах использованы следующие обозначения:

- n - количество разных марок тракторов;
- m - количество разных работ;
- l - количество напряженных периодов;
- c_{ij} - затраты на единицу работ без учета амортизации;

- v_{ij} - сменная норма i -ой марки тракторов при выполнении j -ой работы;
- a_i - коэффициент, учитывающий затраты на амортизацию;
- b_i - стоимость i -ой марки тракторов (по балансу);
- p_i - стоимость i -ой марки тракторов при покупке;
- x_{ijk} - необходимое количество i -ой марки тракторов для своевременного выполнения j -ой работы на k -том напряженном периоде;
- x_i - необходимое количество i -ой марки тракторов в парке.

3. При использовании первого критерия задача планирования становится слишком трудоемкой, постановка которой требует огромного количества труднодоступной информации.

Применение второго критерия в практике планирования более целесообразно, так как при этом начальная информация является доступной и ее количество значительно уменьшается. При этом функциональная зависимость между первым и вторым критерием всегда позволяет оценить результаты решения задачи с точки первого критерия.

Третий критерий в сущности мало отличается от второго.

RAHANDUS JA KREDIIT

TEADUSLIK-TEHNILINE PROGRESS JA TEHNOKRAATIA
OSA KAPITALISTLIKUS MAJANDUSES

S. Kallas,

TRÜ Majandusteaduskonna rahandusharu
IV kursuse üliõpilane

Juhendaja: prof. M. Bronšteín

1. Teaduslik-tehniline progress kiirendab majanduse ühiskonnastamist, monopolide ülevõimu tingimustes viib see sotsiaalsete antagonismide taastootmisele veel suuremates mastaapides ja veelgi suurema teravusega. Ei teravne ainult vanad vastuolud, vaid sünnivad ka uued. Need on eelkõige vastuolu tohutute võimaluste, mida annab teaduslik-tehniline revolutsioon, ja takistuste vahel, mida kapitalism seab nende kasutamisele kogu ühiskonna huvides, suunates suurema osa teaduse saavutustest ja tohutud materiaalsed ressursid sõjalisteks eesmärkideks, vastuolu kaasaegse tootmise ühiskondliku iseloomu ja riiklik-monopolistliku majanduse reguleerimise vahel, samuti ka antagonismi süvenemine rahvastiku rõhuva enamuse huvide finantsoligarhia huvide vahel.

2. Kaasaegse teaduslik-tehnilise progressi iseloomulikuma-
teks joonteks on tootmise kompleksne automatiseerimine ja mehhaniseerimine, juhtimise küberneetiliste meetodite kasutuselevõtt ja elektronarvutite kasutuselevõtt, kunstlike toorainete kasutamine ja keemilise tehnoloogia tohtu arendamine, üleminek ehituses ja põllumajanduses industriaalsetele meetoditele.

3. Teaduslik-tehniline progress on kaasa toonud töötajate kontingendis suured muutused, milledest tähtsamad on järgmised:

a) töötajate keskmise haridustaseme tunduv tõus.

Ameerika Ühendriikides on tõelise õppimise kestus kasvanud ajavahemikus 1948-1966. aastani 8-lt 11-le aastale. Töötajatest oli 1970. aastal USA-s 53,9 % keskmise ja kõrgema haridusega. See arv peaks 1975. aastaks kasvama 61,5%-le. Jaapani tööjõust oli 1970. aastal 19 % õppinud 9 aastat, 58 % 12 aastat ja 23 % omas kõrgemat haridust;

b) teaduslik-tehnilise intelligentsi tormiline kasv. 1927. aastal oli teadusliku uurimistööga USA-s hõivatud 19 tuhat teadlast ja inseneri. 1960-ndate aastate lõpul ulatus see arv üle 500 tuhande;

c) teaduslik-tehnilise intelligentsi eriti kiire kasv on toimunud järgmistes majandusharudes:

- energeetika,
- elektroonikatööstus,
- keemiatööstus,
- kaubandus ja teenindus,
- haridussüsteem.

4. Teaduslik-tehnilise intelligentsi arvuline kasv on kaasa toonud nende terava sisemise diferentseerumise ja uute vastsuolude tekkimise. Intelligentsi diferentseerumine toimub kahe pooluse suunas. Esimeseks pooluseks on väikese osa tõusmine tänapäeva kapitalismi üheks mõjukamaks sotsiaalseks gruppiks - eliidiks. Eliidi mõju kasv tuleneb kapitalistliku

ühiskonna arenemise objektiivsetest seaduspärasustest, milledeks on:

a) funktsioneeriva kapitali üha suurem eraldumine kapitalist kui omandist. Üha vähem tegeleb oma kapitali eksploatimisega kapitalist ise, seda tööd teevad kõrgepalgalised määndžerid. Tõsi, on ka teine tendents - suurkapitalistide noorem põlvkond, kes on saanud hiilgava hariduse, võtab määndžeride käest sageli positsioone tagasi, kuid seda ei saa vaadelda kui põhimõttelist muutust, sest sel juhul toimub ju kapitalistide muutumine eelkõige määndžerideks ühes sellest tulenevate probleemidega, pealegi on selline nähtus suhteliselt väikese osatähtsusega;

b) intelligentsi eliidi sotsiaalse positsiooni ja tähtsuse kasv eriti seoses tema osa kasvuga riigiparaadi töös.

Teiseks pooluseks on suure osa spetsialistide kaadri proletariseerumine. Seoses elektronarvutite kasutamisega muutub kontoritöö sageli veel rohkem võõrandunuks kui tootev töö ja kontoritöötajate sissetulekud on koguni keskmiselt väiksemad kui tööliste omad. Levib kontoritöö "rentimise" praktika, mille puhul suured spetsialiseeritud korporatsioonid, nagu näiteks "Manpower" USA-s, teeb firmades tellimise järgi kontoritööd. See viib teenistujate võõrandumise äärmise piirini.

Oma olemuselt on intelligents kapitalismile vaenulik sotsiaalne kiht, välja arvatud erinevates intelligentsi osades erinevalt. Tervikuna on spetsialistide sotsiaalne platvorm parempoolsem kui organiseeritud tööliste platvorm. Intelligentsile on omane suurem individualism, mis ulatub ka-

pitalismi sädelevast apologetikast täieliku anarhismini.

5. Kaasaegsel teaduslik-tehnilise progressi etapil on tihe-
dalt seotud ühiskonna sotsiaalse struktuuri muutused. Need
muutused ei lähe mitte "deproletariseerimise" liini mööda,
vaid kiiresti kasvavate teaduslik-tehnilise intelligentsi
kihtide sotsiaalse diferentseerimise teed, kusjuures toimub
suure hulga tehnikute, reainseneride, kontoriteenistujate
ühtesulamine proletariaadiga.

Финансирование технического прогресса на предприятии

Г. Иванов

студент экономического факультета ТТУ, специальность - финансы.

руководитель доц. Х.Сийгур

1. Цены на машины и оборудование экономически не обоснованы, т.е. часто не соответствуют действительной производительности техники. Это выражается в том, что нередко в процессе эксплуатации новых машин и автоматов, т.е. слишком поздно выясняется, что с экономической точки зрения целесообразнее продолжать производство со старыми машинами.

2. Иногда на предприятиях очень медленно идет обновление продукции. Это связано с тем, что новые виды продукции не имеют, по сравнению со старыми, более высокой рентабельности. Новые виды продукции несомненно во многих случаях лучше и в отношении качества и в отношении реализации, поэтому ценой необходимо установить определенную рентабельность, причем для населения цена не повышается, ибо потребительская стоимость новых изделий выше.

3. На большинстве крупных ткацких, прядильных и отделочных фабриках лабораториями производится оценка качества продукции. Необходимо проследить цены по ряду качественных оценок. Соотношение баллов по качеству и цене на эти изделия должно показать или дать отрицательный ответ на заинтересованность предприятия по выпуску более качественных изделий.

INGLISMAA EUROOPA MAJANDUSÜHENDUSEGA LIITUMISE MAJANDUSLIK ASPEKT

T. Laak,

Rahanduse ja krediidi eriharu III kursuse
üliõpilane

Inglismaa liitumisel ühisturuga omavad otsustavat tähtsust poliitilised motiivid. Astudes EMÜ liikmeks, tuleb Inglismaal põhjalikult korrigeerida oma senist poliitikat, mis on ka hädavajalik. Loobuda tuleb juba eelkõige W. Churchillilt poolt välja kuulutatud "kolme ringi" strateegiast, mis teatavasti seisneb Inglismaa kuulumises kolme suurde poliitilisse süsteemi: a) "erilistesse suhetesse" USA-ga; b) Lääne-Euroopa juhtivate riikide gruppi ja c) Briti rahvaste Ühendusse.

Uute poliitiliste suundade seadmine EMÜ-ga liitumise järel on tihedalt seotud sügavate muutustega inglise "traditsioonilises" majanduselus. Tähtsamate momentidena väärivad käsitlemist turu-, finants-, põllumajandus- ja teaduslik-tehnilise koostöö probleemid.

1. Inglismaa liitumine EMÜ-ga toob kaasa saareriigi turu tunduva suurenemise, majanduse kasvutempode tõusu, suurematele firmadele tegevusvabaduse ja konkurentsi tugevnemise tootjate ning tarbijate vahel. Kõigi nende faktorite muutus tingib firmade intensiivsemaid mahutusi uuesse, kaasaegsesse seadmestikku. Isegi kui EMÜ majanduse juurdekasv osutub vähemaks kui see oli seni, on põhjust järelda-da, et Inglismaa toodete turg kasvab kiiresti ja saab EMÜ

sees kriiside läbi vähem kannatada kui seni - rahvuslikes raames. Kirjeldatud dünaamiline efekt on Inglismaa EMÜ-ga liitumisel palju olulisem kui ühinemisele kaasnev vanade kaubandussuhete muutus ja uute teke.

2. Inglise naelsterlingi olukord on kommentaaridetagi selge. EMÜ-s lubavad Inglismaa tulevased partnerid osa raskusi endi õlule võtta. Seda tingimusel, et edaspidi loobutaks (naelsterlingi) maailma reservvaluuta positsioonilepreteendeerimast. 1971.a. septembris pikendati 2 aasta võrra 1968.a. Baaseli lepingut, mille alusel antakse sterlingi-annaaride ametlikele valdajatele naelsterlingi dollarigarantii. Ühtlasi vähendati sterlingi reserve 10% võrra kullavaluuta kogureservides. See oligi esimeseks sammuks naela privilegeeritud olukorra kaotamisel rahvusvahelistes arvel dustes ja maksetes.

Teisest küljest on asjaolusid, mis annavad alust arvamustele, mille kohaselt Londonist võib kujuneda laiendatud ühisturu finantskeskus. (Kuni EMÜ ühtse valuuta kehtestamiseni.)

3. Põllumajandusprobleem on EMÜ juhtidele alati muret tekitanud. EMÜ-s kehtestatud ühtse põllumajanduspoliitika reeglitega kohanemine tähendab Inglismaa jaoks tähtsaid järelemõtlemisi senises põllumajanduspoliitikas. Eelkõige tähendab see põllumajandustoodete hindade tõstmist ja farmeritele antavate dotatsioonide kaotamist. Inglismaal tekib raskusi põllumajandussaaduste turul konkureerimisega, mille tagajärjeks on põllumajandussaaduste sisseveo tunduv kasv. Kujunenud olukorrast näevad mõned majandusteadlased väljapääsu üleminekus ühtsete hindade kehtestamise (jäigalt) süsteemilt põllumajanduse struktuuri moderniseerimisele ja ratsionaliseerimisele EMÜ kogu ulatuses. Viimane eeldab regionaalseid struktuurilisi ümberkorraldusi, mis hõlmavad ka teisi tootmistegevuse aspekte: tööstust, transporti, isegi turismi jne. Inglismaal on analoogiline süsteem juba eluõiguse võitnud, selle rakendamine EMÜ mastaapides kujuneks Suurbritanniale minimaalselgi määral lootustandvaks.

4. Inglismaa teaduslik-tehnilist üleolekut teiste Euroopa maade suhtes esitatakse vääramatü argumendina, mis peab rääkima ühisturuga liitumise kasuks. Paraku on siin tegemist vaid kvantitatiivsete näitajatega.

Rohkem tähelepanu väärib (õiglaselt) seisukoht, mis peab vajalikuks Euroopa arenenud maade vahel teaduslik-tehnilise parallelismi kaotamist. Inglismaa liitumine EMÜ-ga oleks tähtsaks sammuks selles suunas. Samuti luuakse sellega tingimused Itaalia majandusteadlase Mario Jagari mõtte realiseerimiseks, mille kohaselt Euroopas on vajalik Mass-achusettsi tehnoloogainstituudi taolise teadusekeskuse rajamine, seda Euroopas tehtavate uuringute koordineeringute tarvis ja "ajude" USA-sse äravoolu vältimiseks.

TOOTMISPROGRAMMI AJALISE JAOTAMISE MUDEL

L.Koppel,

TRÜ rahanduse ja krediidi eriala IV kursuse
üliõpilane

Juhendaja: van.õp. V.Raudsepp

1. Tootmisprogrammi ajaline jaotamine (arvestades tarbi- ja nõudmisi koguste ja tähtaegade suhtes) peab kindlustama ettevõttele maksimaalse kasumi ja aktiivse maksebilansi igas plaaniperioodi lõigus. Erinevate toodete kaubatoodangu mahud on tundmatud muutujad ja piiratud lepinguliste tingimustega. Tuleb arvestada veel seda, et ettevõtte võib mingil põhjusel rikkuda lepingut, eelistades trahvide tasumist. Samuti on võimalik, et ta toodab mõnel kuul kogu aastase hanke. Kirjeldatud olukordi tuleb arvestada sihifunktsioonis. Sobiva optimaalsuse kriteeriumi leidmise lihtsamaks mooduseks on rahvamajandusele vajalike kaupade tootmisel maksimaalse kasumi saamise taotlemine.

2. Ülesande tingimusi väljendame valemina, selleks kasutame tähistusi: n - ettevõtte toodete nomenklatuur ($i=1, \dots, n$); x_{i1} - i -nda toote kaubatoodangu maht 1-ndal kuul; d_{i1} - i -nda toote hanked 1-ndal kuul tarbijale vastavalt lepingule; y_{i1} - i -nda toote üleplaaniline toodang 1-ndal kuul. Kitsendused väljenduvad valemina: $x_{i1} - y_{i1} = d_{i1}, i=1, \dots, n$, kus i - tooted, mille kohta on kehtestatud kindel hankepartii suurus. Aastase kaubatoodangu maht $\sum_i x_{i1} = D$ või $\sum_i x_{i1} \geq D$, kui võib ületada lepingulisi hankesid.

Kaabatoodangu väljalase sõltub varustatusest tootmisvõimsuste ja tööjõuga: $\sum_i a_{ji} x_{i1} \leq A_{j1}$, kus a_{ji} on seadme j kasuliku tööaja täiskulude koefitsient toote i ühikule, $\sum_i a_{ji} x_{i1} \leq A_{j1}$, kus a_{ji} on tööliste tööaja täiskulude koefitsient j -nda kvalifikatsioonigrupi juures, $\sum_i a_{ji} x_{i1} \leq M_{j1}$, a_{ji} on j -nda alajaotuse tootmisvõimsuste täiskulude koefitsient i -nda toote valmistamiseks. Arvesse tuleb võtta ka ettevõtte materiaaltehnilisi ressursse:

$\sum_i a_{si} x_{i1} + x_{s1} - x_{s(1-1)} = A_{s1}$, kus a_{si} on s -nda ressursi täiskulude koefitsient toote i ühikule, x_{s1} - l kuul loodav s -nda ressursi varu ja A_{s1} - s -nda ressursi saamine l -ndal kuul vastavalt materiaaI-tehnilise varustamise plaanile. Kõrvuti eelpool toodud tingimustega on vaja jälgida käibevahendite bilanssi: $\sum_i a_{si} x_{i1} + x_{\beta 1}^{l-1} = x_{\beta 1}^1 + x_{\beta 2}^1 + x_{\beta 3}^1$, kus $x_{\beta 1}^1$ on ettevõtte omakäibevahendide, $x_{\beta 2}^1$ vöörkäibevahendid ja $x_{\beta 3}^1$ võlgnevus hankijatele l kuul ja positiivset maksebilanssi:

$$\begin{aligned} & \sum_{i=1}^{l-1} (H + \sum_r h_i d_{ir} \tau + \sum_r h_i y_{ir} (\tau-1) + \sum_r h_i x_{ir} \tau - \\ & - \sum_r h_r a_{ri} x_{ir} - x_{\beta 1}^{l-1} - x_{\beta 3}^{l-1}) + \sum_r h_i d_{ir} i_{r1} + \sum_r h_i y_{ir} i_{r1} (1-1) + \\ & + \sum_r h_i x_{i1} + \Lambda z_1 \geq \sum_r h_r a_{ri} x_{i1} + x_{\beta 2}^{l-1} + x_{\beta 3}^{l-1} + \omega z_1; \text{ kus} \end{aligned}$$

$z_1=1$, kui $l=1$ ja $z_1=0$, kui $l=2,3,\dots,12$, h_i - toote i ühiku hulgihind, $\sum_r h_r a_{ri}$ - i -nda toote ühikule langevate töötasu täiskulude koefitsient, Λ - plaaniaasta lõpuks saadavad eelseisvad maksed, ω - maksekohustused plaaniaasta lõpuks, H - ettevõtte rahalised vahendid plaaniaasta lõpul. Ettevõtte optimaalse operatiivse tootmisplaani sihifunktsioon on järgmine:

$$L(x) = \left[\sum_i h_i x_{i1} - \sum_i p_{i1}(x_{i1}) x_{i1} - \sum_i h_i x_{s1} - x_{s(1-1)} \right] - \sum_{\beta, \psi} \lambda_{\beta, \psi} x_{\beta 1}^1 \rightarrow \max,$$

kus $p_{i1}(x_{i1})$ - toote i ühiku omahind l kuul sõltuvalt tema tootmise mahust sel kuul, h on kulud s -nda ressursi varudele kuu jooksul, $\lambda_{\beta, \psi}$ - liiki käibevahenditelt võetava maksumäär ($\psi=1$ - maksumäär omakäibevahendite eest, $\psi=2$ - krediidi protsent, $\psi=3$ - trahvimäär võlgnevuse eest hankijale).

3. Taolisi mudeleid on lihtsustatud kujul mõnedes ettevõtetes kasutatud. Praegustes tingimustes muutuvad tootmise juhtimise ees seisvad ülesanded üha keerulisemaks, kasvab tema funktsioonide arv, samal ajal arvestus ja planeerimine ei ole märgatavaid edusamme teinud. Kuna on olemas vastav arvutustehnika, samuti on lihtsalt kättesaadav piisav informatsioonihulk, on matemaatiliste meetodite kasutamiseks majandusteaduses ja tootmise operatiivsel juhtimisel reaalsed eeldused.

Kasutatud kirjandus.

Завельский, М.Г. Оптимальное планирование на предприятиях, Москва 1970.

Воронин, В.Г. Математические методы планирования и управления на предприятиях пищевой промышленности, Москва 1971

Экономико-математические методы и вычислительная техника в управлении финансами, Москва 1971.

TOOTMISFUNKTSIOON ETTEVÕTTE KÄIBEVAHENDITE
KOGUVAJADUSE MÄÄRAMISEKS

U. Malm,

TRÜ rahanduse ja krediidi eriharu
IV kursuse üliõpilane

Juhendaja: vanemõpetaja V. Raudsepp

1. Ettevõtte käibevahendite koguvajadust tingivad paljud tegurid, mille mõjusuurst peaks tundma. Nende tegurite statistiline analüüs võimaldab avastada uusi sõltuvusi ja iseloomustada üksikute tegurite mõju intensiivsust, mis üldkokkuvõttes lubab teaduslikel alustel uurida ettevõtte käibevahendite koguhulka ning prognoosida eelseisvateks perioodideks vajaminevaid vahendeid. Siinjuures on vaja märkida, et sellist statistilist analüüsi tootmisfunktsiooni abil pole praktikas senini tehtud, küll aga on selleks olemas kõik eeldused (nii arvutusmasinate baasi kui ka vastava teooria olemasolul).

2. Ettevõtte käibevahendite koguvajaduse analüüsiks kasutatava regressioonivõrrandi üldkuju on järgmine:

$$y = a + b_1x_1 + b_2x_2 + \dots + b_mx_m,$$

kus y on ettevõtte käibevahendite koguvajadus;

a -(konstant) püsiv koefitsient;

b_1, b_2, \dots, b_m - regressiooni koefitsiendid;

x_1, x_2, \dots, x_m - käibevahendite koguvajadust mõjutavad tegurid

Kui võtame aluseks ainult omakäibevahendite koguvajaduse, siis mõjutatavateks teguriteks võib valida näit.

x_1 - ettevõtte kogutoodang, x_2 - fonditootlus, x_3 - toodete materjalimahukus, x_4 - kaugus hankijatest jne.

3. Ettevõtte (näit. Piimakombinaadi) omakäibevahendite koguhulk määratakse käibevahendite normeerimise instruksiooni alusel¹, kuid ometi kaldub tegelik omakäibevahendite koguhulk tunduvalt kõrvale normeeritud koguhulgast, mistõttu enam teaduslike meetodite rakendamine on paratamatu.

¹ Инструкция о нормировании оборотных средств предприятий молочной и масло-сыродельной промышленности, Москва, 1966.

OMAHINNA KUJUNEMINE TARTU KONSERVITEHADES

A.Veetõusme,

TRÜ Majandusteaduskonna rahandusharu
IV kursuse üliõpilane

Juhendaja: v.-õp. L.Kangur

1. Tartu Konservitehas, mis loodi 1946.a., on ainuke aed- ja puuvilja konserve valmistav ettevõte ENSV Toiduainete Tööstuse Ministeeriumi süsteemis. Kui 1946.a., mil tehases oli 26 töötajat, toodeti ainult 11 000 tingtoosi konserve, siis 1971. aastal toodeti juba 29,652 miljonit tingtoosi konserve, töölisi oli 1971.a. ligi 600. Kasum kasvas 1959.a. 2 400 rbl -lt 1,321 milj. rbl -ni 1971.a.
2. Et Tartu Konservitehas on põllumajanduslikku toorainet ümbertöötlev ettevõte, siis on tooraine ja materjali osatähtsus ca 80% täisomahinnast. Tegelik toodangu plaaniline täisomahind 1971.a. oli 7 722 tuhat rbl., tegelik omahind aga 7 562 tuh. rbl. Omahinna 160 rbl -ne sääst saavutati tooraine hinna kokkuhoiu tõttu 144 tuh. suuruses summas.
3. Tooraine ja materjalide kokkuhoid 144 tuh. rbl. saavutati varumishinnavahedest varumise sesoonsuse tõttu 115,1 tuh. rbl. ja tooraine kulunormidest kõrvalekaldumise arvel 28,9 tuh. rbl.
4. Et kolhoosidest ja sovhoosidest saadakse toorainet (eriti kultuurmarju) küllalt vähe, siis riiklikud hinnad praktiliselt ei mõjuta turuhindu, mis kujunevad eelkõige olenevalt antud aasta saagikusest.
5. Tooraine hindade alandamiseks tuleb lahendada järgmised põhilised põllumajandussaaduste tootmise probleemid:
 - a) riiklike spetsialiseeritud aed- ja puuvilju tootvate majandite loomine;
 - b) kõigi põhiliste külvamis-, harimis- ja koristus-

tööde mehhaniseerimine;

c) saagikuse tõstmine paremate sortide kasutuselevõtmisega ja hooldus- ning koristustööde õigeaegse organiseerimisega;

d) aed- ja puuviljade tootmise rentaabluse suurendamine omahinna alandamise arvel, mis saavutatakse saagikuse tõstmisega ja tööde mehhaniseerimisega.

6. Tootmistööliste põhi- ja täiendav töötasu moodustas 1971.a. 4,9 % täisomahinnast. Töötasu summat saaks alandada eelkoige peale- ja mahalaadimistööde ning abitööde mehhaniseerimisega. Tööde kergendamiseks ja kiirendamiseks tuleb kasutusele võtta rohkem konteinereid ja pakette, millega ühtlasi paraneks ka saadava tooraine kvaliteet ja väheneks puittaara hulk.

7. Toodetud toodangu plaaniline kulu ühe rubla kohta oli 102,51 kop., tegelik kulu kaubatoodangu ühe rubla kohta oli aga 100,38 kop. (1970.a. 102,21 kop.). Lähemaks eesmärgiks on kulukopika alandamine alla 100 kopika.

8. Tegelik realiseerimistulem oli 7 391 tuh. rbl., realiseeritud toodangu täisomahind oli 7445 tuh. rbl. Tehas sai juurdehindlusi 816 tuhat rbl., seega oli kasum kaubatoodangu realiseerimisest 762 tuhat rbl.

9. Omahinna alandamiseks ja juurdehindluste likvideerimiseks tuleb luua kindlad lepingulised sidemed Tartu Konservitehase ja majandite vahel agraar-tööstusliku koondise näol ning läbi viia Tartu Konservitehase spetsialiseerimine.

KEHTIVA MAKSUDE SÜSTEEMI KRIITILINE ANALÜÜS

M. Aasoja,

TRÜ Majandusteaduskonna V kursuse üliõpilane

Juhendaja: dots. E. Pajupuu

1. Käesolevas ajaloolises ja majanduslikus situatsioonis on mitmed elanikkonnalt võetavad maksud minetanud selle poliitilise tähtsuse, mis neil oli nõukogude võimu kehtestamise algperioodil ja Eesti NSV-s pärast sõda. Ka maksude fiskaalne funktsioon on jäänud tagaplaanile.
2. Käesoleval ajal omavad elanikkonnalt võetavad maksud, eriti kohalikud maksud, väikest osatähtsust eelarve tulude poole kujundamisel. Elanikkonna maksustamine on aga jäänud endiselt väga töömahukaks protsessiks, võrreldes sotsialistlikalt ettevõtetelt võetavate maksetega. Seetõttu nõuaks kehtiv elanikkonnalt võetavate maksude süsteem ümberkorraldamist.
3. Elanikkonna maksudest nõuavad kõige rohkem tööjõudu põllumajandusmaks maarajoonides ja elanikkonnalt võetav tulumaks linnades. Põllumajandusmaksuga tegeleb maarajoonide rahandusosakondades ca 30 % rahandusosakonna töötajatest, peale selle külanõukogude töötajad. Maksusummad aga vähenevad aasta-aastalt, sest väheneb maksustamisele kuuluvate majandite arv.
4. Tulumaksu ja lastetusmaksu võtmist praegusel kujul ei saa kaasaja tingimustes pidada põhjendatuks. Nende kaotamine vähendaks oluliselt tööd ettevõtete raamatupidamistes ja linnade rahandusosakondades ning looks paremad eeldused palgaarvestuse mehhaniseerimiseks. Riigi eelarve tulude tagamiseks tuleks need maksud asendada kindla määraga ettevõtetelt võetava palgamaksuga ja

tõsta sotsiaalkindlustuse eraldisi. Sellega oleks lahendatud ka tööjõu kasutamise efektiivsuse tõstmise mõjustamise küsimus.

5. Maks transpordivahendite valdajatelt tuleks ühendada ettevõtetelt võetava teedefondi maksuga ja võtta seda autosid omavatel kodanikelt.

Hoonetemaks tuleks ühendada kindlustusmaksuga.

HARIDUSÖKONOOMIKA PROBLEEME PAIDE RAJONIS SEoses ÜLEMIN EKUGA ÜLDISELE KESKHARIDUSELE

R. Heinsoo,

TRÜ Majandusteaduskonna rahanduse IV
kursuse üliõpilane

Juhendaja: dots. E. Pajupuu

1. Haridus on üks tähtsamaid mittetootmissfääri haru-
sid, mis on tihedalt seotud kogu maa ökonomikaga. Haridus-
ökonoomika põhimine ülesanne on selles, et detailselt avada
need tingimused, mis igal antud momendil on vajalikud ühis-
konna liikmetele teatud hariduse andmiseks. See ülesanne
peab olema lahendatud, arvestades nende ressurssidega, mi-
da on võimalik eraldada hariduse vajadusteks. Haridusökonoo-
mika iseärasuseks on see, et siin on majanduslik analüüs ti-
hedalt seotud pedagoogiliste uurimismetoditega (psühholoo-
gia, füsioloogia, sotsioloogia). Selleks, et õigesti hinna-
ta hariduse valdkonnas rakendatavaid ühtesid või teisi mee-
todeid majanduslikust aspektist, on vaja need kooskõlastada
pedagoogiliste tulemustega. Seoses sellega tekib vajadus
luua hindamise süsteem, mis arvestaks nii pedagoogilist kui
ka majanduslikku aspekti. Ideaalselt funktsioneerivat haridus-
kulude majandusliku hindamise süsteemi käesoleval ajal veel
olemas ei ole, seetõttu tuleb kasutada hariduskulude efektiiv-
suse hindamiseks küllaltki kaudseid meetodeid.

2. Rajooni hariduskulude analüüsimise eesmärgiks on
vahendite ratsionaalsema kasutamise võimaluste väljaselgi-
tamine. Esmajärgulise tähtsusega on seejuures koolivõrgu
ratsionaalne korraldamine. Üleminek üldisele keskharidusele

nõuab uute koolide ehitamist ja olemasolevate laiendamist.

Paide rajoonis on praegu kuni 25 õpilasega nelja-klassilisi kooli veel küllalt palju (50% rajooni algkoolide arvust). Nimetatud asjaolu on otseses seoses asustussüsteemi iseloomuga meie vabariigis. Hõreda asustuse juures, kus nii linnalised kui ka maaasulad on laiali paisatud ja väikese rahvaarvuga ning normidekohase teenindamisraadiuse ulatuses rahvast vähe, on ka laste arv koolides ja nende ümbruses minimaalne. Väikesekomplektilised algkoolid ei oma küllaldaselt materiaalselt baasi, on ebarentaablid. Järelikult on ainuõige tendents nende koondamisele ja likvideerimisele, seda eriti nüüd, üleminekul üldisele keskharidusele, mis nõuab uute suurte kapitaalmahutuste tegemist.

3. Õpilaste arv koolis ja kulud ühe õpilase kohta on omavahel väga tihedalt seotud, seda näitab mitmel pool läbi viidud korrelatsiooni analüüs.

Korrelatsiooni võrrand on järgmise kujuga

$$y = a + \frac{b}{x},$$

kus y - kulud ühele õpilasele,

a ja b - püsivad koefitsiendid

x - õpilaste arv koolis.

Parameetrid a ja b leitakse vähimruutude meetodil.

Normaalvõrrandid parameetrite a ja b jaoks on:

$$\begin{aligned} na + b \frac{1}{x} &= y \\ a \frac{1}{x} + b \frac{1}{2x} &= \frac{y}{x} ; \end{aligned}$$

kus n - koolide arv.

4. Eeltoodud meetodil läbiviidud analüüs võimaldab põhjendada väikeste koolide ebaratsionaalsust, kuid siit omakorda kerkivad üles muud probleemid. Likvideerides väikseid algkooli ja viies need klassikoplektid üle olemasolevate lähimate kaheksaklassiliste või keskkoolide juurde, mis on kavas ehitada, tuleb lahendada õpilaste transpordiprobleemid või ehitada koolide juurde vastavad internaadid. Kumb variant (transport või internaat) on rahvamajandusele ökonoomsem, näitavad konkreetsed arvutused kulude kohta ühele õpilasele vastavalt transpordi organiseerimisel ja internaadis ülalpidamisel.

5. Üldisele keskharidusele üleminek nõuab senisest suuremat tähelepanu hariduse põhifondide seisukorrale. Selleks tuleb koolides läbi viia põhifondide hindamine ja dünaamika analüüs. Tuleb analüüsida olemasolevate keskkoolide kooliruumide kogupinna vastavust õpilaste arvule, ruumide sanitaar-tehnilisi tingimusi, varustatust õppekabinettidega jne. Järeldused tuleb ära kasutada uute keskkoolihoonete planeerimisel. Siinjuures on tähtis uute keskkoolide paigutus, nende rajoneerimine nii, et kulud ühe õpilase kohta oleksid antud konkreetsetes tingimustes minimaalsed.

Экономические проблемы перспективного планирования
потребности в специалистах с высшим образованием

Г. Р о м а н о в а

студентка IУ курса экономического факультета
руководитель проф. Р.Хагельберг

Т е з и с ы

1. В связи с проводимой партией на усиление экономических методов в руководстве особое значение приобретают вопросы улучшения подготовки экономических кадров и повышения уровня экономического образования специалистов. Планирование подготовки специалистов представляет собой составную часть перспективного комплексного планирования народного хозяйства и базируется на научном определении перспективной потребности в специалистах высшей квалификации.
2. При планировании потребности в специалистах с высшим образованием наряду с количественными факторами /общее количество специалистов, соотношение специалистов с высшим и средним специальным образованием, структура специалистов по специальностям, контингенты приёма в высшие учебные заведения и т.д./ необходимо учитывать и качественные факторы. Главное, чтобы специалист, окончивший вуз, полностью отвечал тем требованиям, которые предъявляет в настоящее время к нему практика, более того, чтобы уровень его подготовки был даже несколько выше, чем тот, каким обладают работники, окончившие вузы несколько лет назад.
3. Улучшение использования специалистов на практике посредством повышения их качественных свойств требует чёткого ограничения необходимых специалисту свойств. Анкетный опрос, проведенный в 1969 году среди выпускников экономического факультета позволяет заключить,

что каждый экономист должен представлять собой синтез ученого и практика; быть личностью, творчески двигающей жизнь вперед. Для этого он должен быть достаточно силен в теории, практике, методологии.

4. Учет качественного фактора при планировании потребности в специалистах создает условия для некоторого ограничения подготовки специалистов с высшим образованием. Соотношение специалистов с высшим и средним специальным образованием в будущем, по всей вероятности, будет изменено и составит $I : 4$ /сейчас $I : 2$ /.

5. Специальность "Финансы и кредит" является специальностью с самым большим удельным весом среди прочих экономических специальностей.

Специалисты этой специальности составляют 25 % общего числа экономистов с высшим образованием в Эстонской ССР. Экономический факультет ТГУ окончил 593 человека, из них 200 - очное отделение и 393 - заочное. В дальнейшем положение несколько изменится и очное отделение будет окончать 60-70 % общего числа выпускников. Исходя из действующих планов приема и прогнозов эта специальность сохранит свое ведущее значение и в будущем. Широкий профиль подготовки специалистов по данной специальности позволит успешно их использовать в финансовых и кредитных органах, в промышленности, сельском хозяйстве, строительстве и в других предприятиях и учреждениях. Особенно желательна такая подготовка специалистов в маленьких союзных республиках, где многочисленная подготовка специалистов по более узким специальностям не оправдывает себя экономически.

6. Определение перспективной потребности в специалистах с высшим образованием заключается: а/ в определении общей потребности и б/ определении дополнительной потребности. При определении общей потребности в специалистах можно применять следующую формулу:

$$A_{\text{пл}} = A_0 \cdot [100 + (\Delta T'_{\text{пл}} \cdot K'_k)] \cdot K'_{\text{пр}}, \text{ где}$$

$A_{\text{пл}}$ - число специалистов в конце планового периода;

A_0 - число специалистов в базовом периоде;

$\Delta T'_{\text{пл}}$ - прирост фактора /в %-х/, влияющего на численное увеличение специалистов /техничко-экономический показатель/;

K'_k - коэффициент корреляции;

$K'_{\text{пр}}$ - коэффициент, учитывающий влияние роста производительности труда как результат механизации управленческого труда на число специалистов.

При определении дополнительной потребности в специалистах можно использовать следующую формулу:

$$A_d = (A_{\text{пл}} - A_0) + [(K'_{\text{см}} + K'_п + K'_{\text{пр}}) \cdot п] \cdot \frac{A_0 + A_{\text{пл}}}{2},$$

где A_d - дополнительная потребность в специалистах;

$K'_{\text{см}}$ - коэффициент выбытия /в год/ по причине смерти;

$K'_п$ - коэффициент выбытия /в год/ в связи с уходом на пенсию;

$K'_{\text{пр}}$ - коэффициент выбытия /в год/ по другим причинам;

$п$ - число лет в плановом периоде.

**KAUBANDUSE ORGANISEERIMINE
JA KAUBATUNDMINE**

AJAKIRI "Советская торговля"

KAUPLUSTE JUHTIMISEST

V. Neumann,

TRÜ Majandusteaduskonna kaubatundmise
eriala III kursuse üliõpilane.

Juhendaja: dots. H. Pauts

1. Uurimus haarab perioodil 1965-1971 avaldatud kaupluste juhtimisalaseid artikleid. Nendes on pearõhk asetatud auto-
maatse juhtimise süsteemide loomise, juhtimise sotsiaal-
psühholoogilistele ja kaupade ratsionaalse juurdeveo problee-
midele.

2. Kaubanduses eristatakse tinglikult kolme juhtimise
sfääri või haru;

- a) kaupade liikumise protsessi juhtimine, s.t. kaupade
ja nende varude voolude juhtimine;
- b) tarbijate teenindamise protsesside juhtimine;
- c) tööprotsesside juhtimine.

3. Automaatse juhtimise süsteemi rakendamiseks on vaja la-
hendada juhtimise informatsiooni probleemid. Kasutusele tuleb
võtta uued dokumentide vormid, mis võimaldaks nende töötle-
mist raalide abil. Reorganiseerimisele kuulub dokumendiringe.

4. Moskva universaalkaupluses GUM organiseeriti eksperim-
entaalne arvutuskeskus, eesmärgiga, juurutada suure univer-
saalkaupluse planeerimise, arvestuse ja juhtimise süsteemi.
Raali abil peetakse statistikat kaubalis-materiaalsete ja
rahaliste väärtuste kohta.

5. Iseteenindamise rakendamisega kaasnes GUM-is tunduv
kaubakäibe kasv (aastatel 1968-70 - 60,3 %) ning teiste
majanduslike näitajate paranemine. Suund peaks olema suurte
iseteeninduskaupluste rajamisele.

6. Kaupade ratsionaalne juurdevedu kauplustesse ja varude
õige kujundamine on võimalikud kaupade optimaalsete kohale-
veonormide ning -marsruutide kindlaksmääramise teel.

7. Leningradi universaalkaupluses "Gostinnõi Dvor" peab kaubavarude arvestust ning aitab koostada tellimusi mõningate kaubagruppide lõikes raal.
8. Varude juhtimise süsteemi rakendamisega peab olema saavutatud:
- varude mahu kahanemine pideva varustamise puhul;
 - sortimendi laienemine ilma varude kasvuta;
 - käibevahendite ringluse kiirenemine;
 - hoidmiskulude vähenemine;
 - jooksvate normide ja varude diferentseerumine konkreetsete kaupade puhul konkreetsetes ettevõtetes.
9. Edukaks kaubanduskaadri juhtimiseks on vaja täpselt määratleda iga töötaja funktsioonid teenindusprotsessis.
10. Oluline juhtimise probleem on kaadri õige valik. Leningradi firmas "Passaaž" teostas TIO osakond uurimuse firma müüjate professionaalsetest omadustest. Uurimuse tulemusena selgus, et müüjatel on piisavalt arenenud oskus inimestega suhelda, kuid märgatavalt nõrgemini on arenenud kommerts-tööks vajalikud omadused.
11. Võib eristada järgmisi sotsiaalsühholoogilise juhtimise elemente:
- tootmiskollektiiv kui isiksuse formeerimise alus;
 - kollektiivsed vastastikused suhted;
 - juht ja kollektiiv;
 - juhtimise insener-psühholoogia.
12. Kollektiivi kasvatav mõju seisneb selles, et ta annab inimesele põhilised omadused, millised on omased ühiskonnale, antud erialale, aga samuti grupi psühholoogia eripärale.
13. Tähtis on kollektiivi psühholoogiline kliima, mis sõltub töötajate suhtumisest töösse, nende sotsiaalse aktiivsuse astmest, psühholoogilisest vastavusest.
14. Juhtimine - see on elukutse, seepärast tuleb juhtimisoskust õppida. Suurem osa kaupluste juhte ei oma eri ettevalmistust ning töös toetuvad vaid kogemustele.
15. Vajalik oleks juhtimise kursuse lülitamine kõrgemate koolide programmidesse.

TÖÖSTUSKAUPADE MÜÜK TARTU LINNA
TOIDUKAUPADE KAUPLUSTES

T. Tiik,

TRÜ Majandusteaduskonna kaubatundmise eriala

III kursuse üliõpilane

Juhendaja: dots. H. Pauts

1. Käesoleval ajal on meil kaubandusvõrgu laiendamisel ja arendamisel üheks olulisemaks printsiibiks kauba tarbijatele lähendamine.

Sellel eesmärgil on hakatud toidukaupade kauplustes müüma ka mõningaid sagedase nõudmisega tööstuskaupu, õigemini - endistele traditsioonilistele tööstuskaupadele on lisandunud uusi.

Tööstuskaupade sortimendi täiendamisega toidukaupade kauplustes on tegeldud mitmetes maades juba ligi 20 aastat. Käesolevaks ajaks on kujunenud olukord, kus tööstuskaupade sortiment teise kaubarühma kauplustes kõigub mõnest kümnest nimetusest mõne tuhandeni. Samuti on tööstuskaupade osatähtsus toidukaupade kaupluste käibes vägagi erinev ja ulatub mõnel maal kuni 50 %-ni.

2. Tartu linnas on tööstuskaupade laiendatud sortiment müügil 12 toidukaupade kaupluses. Nendest 10 asub äärelinnas. Enamus tööstuskaupu müüvatest toidukaupade kauplustest on kas osaliselt või täielikult iseteeninduslikud.

Tööstuskaupade osatähtsus toidukaupade käibest on 2,0-7,4 %.

Seep ja pesupesemisvahendid on müügil peaaegu kõigis toidukaupade kauplustes.

3. Tartus on kõige suurem tööstuskaupade sortiment 16 töökohaga uues iseteeninduslikus toidukaupade kaupluses "Anne". Sealne tööstuskaupade sortimentmiinimum koosneb 83 nimetuses. Ülejäänud kauplustes on ettenähtud sortimentmiinimum väiksem.

4. Tööstuskaupadest müüakse toidukaupade kauplustes seepe, mitmesuguseid pesupesemisevahendeid, majapidamisküünlaid, plastmassist majapidamiskotte, kandevõrke, konservikarbiavajaid, sukki-sokke, tualett ja kantseleitarbeid, mänguasju jne.

Tööstuskaupade kaibest on kõige suurema osatähtsusega sünteetilised pesemisevahendid, mänguasjad, meeste sokid ja tualettseep.

5. Toidukaupade kauplustes müügilolevate tööstuskaupade sortimendi kujunemine jätkub. Sortimentmiini muudetakse küllaltki sageli. Üldiselt on see Tartus veel tagasihoidlik. Seda põhjendatakse järgmiselt:

- 1) nõudmise vähesus mitmetele kaupadele;
- 2) praegu veel esinev mõningate tööstuskaupade defitsiitsus;
- 3) ruumipuudus;
- 4) vargused (iseteeninduslikes kauplustes).

6. Tööstuskaupade müüki toidukaupade kauplustes laiendatakse vastavalt sellele, kuidas likvideerub ruumipuudus, suureneb toidukaupade kaupluste võrk ja väheneb mitmete toidukaupade kauplustesse sobivate tööstuskaupade defitsiitsus. Praegu on teravamaks probleemiks ruumipuudus. Enamikus kauplustest on nii müügisaal kui ka laoruumid üle koormatud.

Tööstuskaupade müüki laiendada praegu juba olemasolevate toidukaupade kaupluste arvel pole ruumikitsikuse tõttu otstarbekas.

Käesoleval viisaastakul on ette nähtud ehitada Tartusse ainult 3 uut toidukaupade kauplust. Seega kuni 1975. aastani ei ole eriti suuri väljavaateid tööstuskaupade müügi laiendamiseks Tartu linna toidukaupade kauplustes.

RAADIOKAUPADE MÜÜGI ORGANISEERIMINE
TARTU LINNAS

M. Sirge ja T. Kikkas,

TRÜ Majandusteaduskonna kaubatundmise eriala
III kursuse üliõpilased

Juhendaja: dots. H. Pauts

Teesid.

1. Tartu linnas müüb raadiokaupu 3 kaubandusorganisatsiooni. Suurim nendest on Tartu Kaubandusvalitsus, kellel on kaubanduslikku pinda ca 6700 m². Raadio- ja muusikakaupade käive moodustab 40 % kultuurikaupade käibest.

Teisel kohal raadiokaupade realiseerimisel on Tartu TK Kaubamaja. Väiksema tähtsusega on Balti Raudtee Eesti Tekkonna TVO kauplus.

2. Raadiokaupade müümine toimub näidiste järgi, sest antud kaubarühma puhul iseteenindamist kasutada ei saa, õigemini - see ei ole otstarbekas. Näidiste järgi müügi organiseerimisel on aga üks suur puudus: Tartu Kaubandusvalitsuse raadiokaupu müüva jaevõrgu ruumid ja sisustus ei vasta nõuetele. Kaasaegsed müügivormid pakuvad palju eeliseid, kuid kui kauba valimisel ei ole isegi vaba liikumisvõimalust, mis aitaks äratada huvi kauba vastu ja tekitaks ostusoovi, siis need eelised ei pääse korralikult mõjule.

3. Raadiokaupade käibe osatähtsus Tartu linna kultuuri-kaupade käibes langeb viimasel ajal pidevalt. Selle üks põhjusi on elanikkonna juba üsna korralik varustatus nende kaupadega. Käibe langust ei ole suutnud pidurdada ka müük järeelmaksuga.

4. Iga kaubandusorganisatsiooni esmaseks ülesandeks on tarbijate nõudluse võimalikult parem rahuldamine. Nõudlust uuritakse Tartu Kaubandusvalitsuses peamiselt kaubaaruannete põhjal. Peetakse arvestust sortimendi lõikes. Arvestatakse ka müüjate tähelepanekuid ja märkusi. Fondide kindlaks määramisel tuleb arvestada hooajalisust. Televiisorite osas

peaksid olema fondid suuremad talvekuudel, raadiotel suvekuudel. Tartu Kaubamajas on sisse seatud nõudluse žurnaal. Nõudluse uurimise põhjal koostatakse tellimused.

5. Raadiokaupade sortiment on lai; tähtis on kaubandusliku sortimendi õige komplekteerimine. Kaubakäive nõuab pidevaid kaubavarusid ja pidevalt laienevat sortiment. Kaubavarude suurus ja sortimendi dünaamika sõltuvad kaupade saamise regulaarsusest, kaupade tootmisest, hoiutingimustest, käibevahenditest jne. Sortimendis esineb nii tootjatest kui ka Tartu jaekaubandusorganisatsioonidest ja nende jaevõrgust tingitud lünki.

6. Sageli ei saa rahule jääda raadiokaupade kvaliteediga. Mittekvaliteetset kaupa esineb veel üsna palju. Kaubandusorganisatsioonid peaksid rohkem mõjutama tööstusettevõtteid ja nõudma nendelt kvaliteedi parandamist.

АЖАКИРИ "ТОРГОВЛЯ ЗА
ПУБЕЖОМ" КАУБААУТОМААТИДЕСТ

М. Реба,

TRÜ Majandusteaduskonna kaubatundmise
eriala III kursuse üliõpilane

Juhendaja: dots. H. Pauts

1. Ajakiri "ТОРГОВЛЯ ЗА ПУБЕЖОМ" pöörab kaubaauto-
maatidele üsna suurt tähelepanu. Vähe on numb-
reid, mis ühel või teisel teel, vähemas või suu-
remas ulatuses ei puudutaks kaubaautomaate.
2. Kaubaautomaate käsitlevaid artikleid on avalda-
tud suhteliselt rohkem selliste arenenumate kapi-
talistlike maade kohta nagu USA, Jaapan ja Ing-
lismaa, kus nende tootmine ja kasutamine kauban-
duses on teistest, kaasa arvatud rahvademokraatia-
maad, ette jõudnud.
3. Kaubaautomaatide konstruktsiooni osas pööratakse
kapitalistlikes maades suurenevat tähelepanu
nende töökindlusele, odavusele, kaupade mahuta-
vusele, ekspluateerimise mugavusele ja väliskujun-
dusele. Sealjuures ei unustata "ärisaladuste"
kaitsmist patentide abil.
4. Kaubaautomaate kasutatakse nii toidu- kui tööstus-
kaupade müümisel. Domineerivad esimesed. Suurt
huvi osutatakse kaubaautomaatide ja nende rühmade
sortimendi kujundamise probleemide vastu. Kuna
kapitalistlikus kaubanduses on võimalikult suurema
kasumi saamine kaubanduse arengu peamine tõuke-
jõud, siis arusaadavalt pööratakse suurt tähele-
panu küsimusele, milline kaup on kaubaautomaadi
kaudu realiseerimiseks rohkem, milline vähem

otstarbekas.

5. Silmapaistval kohal on kaubaautomaatide paiknemise küsimusi käsitlevad artiklid. Asudes kas kauplustes, väljakutel, tänavate ääres, koolimajades, tööstusettevõtetes, asutustes, raudtee- ja lennujaamades, väljasõidukohtades, sööklates, rongides või mujal, ikka eksisteerib rühmiti paiknemise põhimõte. Suuremad rühmad moodustavad nn. kaubaautomaate.
6. Huvitavad on kaubaautomaatide tehnilist ja kaubanduslikku teenindamist käsitlevad artiklid, sest kaubaautomaatide ekspluateerimise organiseerimisest sõltuvad suurel määral nende töö rentaabluse näitajad.

TÖÖSTUSKAUPADE KAUPLUSTE LAHTIOLEKU
AJAD JA OSTJATE VOOLAVUS

T. Laine.

TRÜ Majandusteaduskonna kaubatundmise
eriala III kursuse üliõpilane

Juhendaja: dots. H. Pauts

1. Ostjate voolavust mõjutab rida tegureid. Nendest tähtsamad on kaupluse asukoht linna keskuse ja teiste sama sortimendiga kaupluste suhtes, tarbijate töörežiim, kaupluste lahtiolekuajad, lõunavaheaegade olemasolu, kaupade juurdevedu, liiklusteed ja liikluse intensiivsuse muutumine, nõudmise muutumine üksikutel nädalapäevadel, palgapäevad jne.

Et tarbijaid korralikult teenindada, peab uurima ja tundma ostjate voolavust.

2. Küllastajate arv saavutab päevas kahel korral maksimumi. Esimene kõrgpunkt on umbes kella 12-14 vahel, teine kella 16-18 vahel. Sõltuvalt päevast, kaupluse asukohast ja teistest teguritest on nende kõrgpunktide aegades hääbeid ja varieerumisi.

3. Päevade lõikes ostjate voolavus kasvab nädala lõpus. Kõige suurem küllastajate arv oli vaatlusalustes kauplustes reedel.

4. Tartu linna tööstuskaupade kaupluste kauplemisajaks on 9,5 tundi päevas.

Kõik tööstuskaupade kauplused (v.a. passaaž) avatakse kell 9³⁰ ja suletakse 19⁰⁰.

5. Linna keskusest eemal asuvate kaupluste küllastajate arv on viimasel kaupluse lahtioleku tunnil väga väike. Siit järeldus - uurida tööjõu ratsionaalse kasutamise huvides selliste kaupluste lahtiolekuaja lühendamise võimalusi.
6. Pühade-eeselstel tööpäevadel on ostjate voolavus umbes tund aega enne kaupluse tööpäeva lõppu kohati väga tagasihoidlik. Seetõttu kujuneb veendumus, et nendel päevadel

on vaja lühendada kauplemisaega kõigis tööstuskaupade
kauplustes ühe tunni võrra.

KAUBANDUSLIK REKLAAM JA SELLE KASUTAMINE
TARTU TARBIJATE KOOPERATIIVIS

Ü. Martoja,

TRÜ Majandusteaduskonna kaubatundmise
eriala III kursuse üliõpilane.

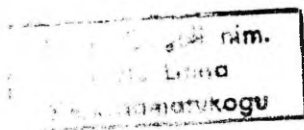
Juhendaja: dots. H. Pauts

Teesid.

1. Reklaami ajalugu näitab, et reklaam tekkis ja arenes lahutamatus seoses kaubanduslike suhete, tööstuse ja tehnika arenguga.
2. Sotsialistliku reklaami ülesandeks on tarbijate maitse ja vajaduste kujundamine, mis omakorda peab mõjutama rahvatarbekaupade tootmist. Siinjuures tuleb arvestada, et nõudmised paljudele kaupadele võivad tuleneda rahvuslikest traditsioonidest.
3. Kaupade reklaamimisel kasutavad tootmisettevõtted ning kaubandusorganisatsioonid ja -ettevõtted mitmesuguseid reklaamivahendeid, millistest on põhilised vitriinid, trükireklaam, raadioreklaam, valgusreklaam, kino- ja televisioonireklaam.
4. Uute progressiivsete müügivormide kasutuselevõtmisega on järjest suurenenud kauplusesisene reklaami tähtsus. Kaasaegne iseteeninduskauplus peab suutma iga päev kiirelt teenindada tuhandeid ostjaid, seetõttu on nõutav, et kauplusesisene reklaam oleks tuumakas, lühidalt informeeriv - ta peab olema suuteline suunama ostjate tähelepanu kaupadele, mis on alati müügipingi objektiks. Lisaks sellele peab kauplus viitama esteetilistele tingimustele - see peab olema meeleolukas ja kujutama endast ahvatleva välimusega tervikut.
5. Kaupluse vaateaknad ei võimalda kunagi tutvustada kõiki

müügil olevaid kaupu, seetõttu on nende peamiseks ülesandeks kaupluse spetsiifika tutvustamine. Seda tehakse üksikute kaubarühmade esitamisega ja graafiliste demonstratsioonivahenditega kauba juures või reklaamijoonistega vahetult vaateakna klaasil.

6. Ostja võib kaupade kohta informatsiooni hankida kas ajalehtedest, brošüüridest, filmidest, teatmeteostest. Nagu on näidanud uurimised, ei ole nimetatud reklaamivahendid suutnud kindlustada informatsiooni kaupadest laiadele elanike ringidele. Palju suuremat ostjate ringi haarab aga raadio- ja televisioonireklaam. Seejuures on raadioreklaami mõjuvõime erakordselt lai.
7. Tartu TK Kaubamaja kasutab kõiki olemasolevaid reklaamivahendeid, kusjuures reklaamitöö organiseerimisest kaubamajas võtavad osa peale oma dekoraatorite ka ETKVL-i Kaubandusliku Reklaamivalitsuse kunstnikud, samuti tellitakse vaateakende dekoratsioone ja reklaamiplakateid vabakunstnike käest.
8. Reklaamitöö organiseerimisel Tartu Tarbijate Kooperatiivi maakauplustes, tuleb need tinglikult jaotada kolme rühma:
 - 1) uued kauplused moodsa sisustuse ja progressiivsete müügivormidega;
 - 2) rekonstrueeritud kauplused;
 - 3) rekonstrueerimiseks ja edasiseks teenindamiseks mittekõlblikud kauplused.

Vastutav toimetaja E. Pajupuu

=====

TRÜ rotaprint 1972. Paljundamisele antud 3. IV 1972.
Trükipoognaid 3,88. Tingtrükipoognaid 3,6. Arvestus-
poognaid 2,9. Trükiarv 100. Paber 30 x 42. 1/4.
MB 00679. Tell. nr.439.

Hind 20 kop.

T33N
T247

Hind 20 kop.